

kaj se nese na mizo. Posebej med molitvijo odstranaj svoje misli od jedi in jih obračaj na Boga. Ne začenjaj jesti, predno so začeli oni, ki so imenitnejši mimo tebe. Ne devaj prevelikih kosov v usta, ne jej prehitro in prehlavno, s polnimi ustmi, ter vse dobro prežveči. Ako je jed še vroča, počakaj, da se ohladi; a ne smeš je pihati, marveš le z žlico mešati in hladiti. Nespodobno je zbirati si boljših kosov in v to svrhu celó preobračati po skledi ali nazaj dejati, ako se ni posrečilo si izbrati najboljšega. Nedostojno je hvaliti svojo priljubljeno jed, in še manj se spodobi grajati, če ni kaj všeč. Tudi ni kaj posebno olikano, ako povabljenec pozneje našteva in pripoveduje, kaj so jedli in kako so bili postreženi. — Posebno pa skrbi za čednost, ki se ji pravi zmernost. Bolje bo, če ješ premalo nego preveč. Položi žlico, ko bi smel še nekolikokrat zajeti. Sploh naj se ne pozabi, da glavni namen hrani je ta, da si ohranimo življenje in zdravje, ne pa, da bi stregli okusu in slasti. Saj so že pagani imeli pregovor: „Ne živimo zato, da bi jedli, marveč jemo zato, da živimo.“

Poleg prevelikega poželenja pri uživanju božjih darov, ki ga premaguj, je še več drugih napak in nerodnosti, katerih se izogiblji. Nedostojno je: žlico držati na kratko ali s pestjo; ostanke juhe zlivati na žlico ali pa kar s ploščka posrebat; kruh rezati na miznem prtju ali pa odgrizovati od celega kosa; jedi duhati ali drugim ponujati, naj jih poduhajo, z odprtmi ustmi žvečiti itd. Kadar ješ, naj te nihče ne sliši: grdo je, če kdo cmaka, srka, sreblje itd. Ne valjaj grizljev po ustih; ne spremljaj požirkov s kimanjem ali svitlejšimi pogledi. Ustnic ne smeš brisati z roko ali ob mizni prt ali jih celo oblizavati. Tudi prstov ne oblizuj, marveč obriši jih ob prtič. Noža, žlice in vilic ne smeš brisati ne ob mizni prt ne ob prtič. Koščic, pešak in drugih nepoužitnih reči ne smeš izpljuvati na mizo ali pod mizo; také reči se polagajo na vrh ploščka ali na žlico. Tudi z nogami bodi miren in ne steguj jih daleč; ne sedi preblizo mize, a tudi ne predaleč. Dokler imaš še kaj v ustih, ne govori in se ne smeja.

Še marsikaj bi bilo treba opomniti, a več reči je takih, ki jih je treba pokazati in se ne dajo zadostno opisati, in te so vam gotovo razjasnili vaši starši in vzgojitelji. Jaz sem hotel s tem spisom posebno to doseči, da bi se nikjer ne zanemarili, marveč povsod se vedeli tako, kakor velevalo pravila dostojnosti.

„*Internus.*“

Iz dežele bajk in basni.

37. Žabje-mišja vojska.

(Prosto poslovenjeno.)

I.

(Princ Drobotnojed pride na dvor kralja Mehureža. Tu ga dohiti nesrečna smrt.)

Bilo je za časa, ko je mnogoštevilno žabje ljudstvo vladal kralj, spominavrednega imena: Mehurež. Med gostozarastlimi holmi je ležalo bičevja

polno jezero, kjer je ustanovil kralj svojo rezidenco.¹⁾ Globoko na dnu srebrnočiste vode si je postavil palačo, ki je bila zelo umetno zgrajena iz raznih bilk in bičevja. Potlakana in pokrita je bila s bisernosvetlimi luski-nami večjih in manjših rib, da se je čarobno bleščala in lesketala.

Nekega poletja priredi kralj Mehurež veliko ljudsko veselico, na katero povabi podložnike vsega svojega kraljestva. V nepopisnem sijaju in poln radosti se prikaže kralj Mehurež s kraljico Hopsaido, s princezinjama: Skak-ljačo in Capljačo — iz globočine jezera na površje, kjer so na vodni površini igrali zlati solnčni žarki. Veselo ptičje petje je odmevalo iz grmov. Jedva se je kralj utaboril s svojci na bregu, v senčnatem zelenju dreves, ko se oživi in vznemiri vse jezero; zakaj na površju jezera, kolikor ga je moglo pregledati oko, se je prikazalo mnogoštevilno žabje ljudstvo, veselo pojoč in kričeč svojo narodno pesem: „Kvak, kvak, kvaks!“ Na razprostrtih listih vodne rože so se igrali mogočni vitezi s sabljastimi listi bičevja. V sencí obrežnih vrb je svirala žabja godba vesele poskočnice, vmes pa so se gla-sili mnogovrstni pevski zbori, proizvajajoč umetne žabje skladbe, navadno-ljudstvo pa se je kratkočasilo na mnogotere načine. Nekateri so skakali za mušicami, drugi so pa poskakali v vodo. Izmed teh je dobil prvo darilo oni, ki se je znal z odprtimi usti najgloblje potopiti, ne da bi bil utonil.

Z nepopisnim zadovoljstvom sta opazovala kralj in kraljica ter vsi kra-ljevi dvorjani te igre. Mnogo smehu in kratkočasje so imeli, če je kak vitez dobro vrgel svoje kopje, ali pa, če je drzen potapljač prinesel iz globokega dna kako redko školjko.

Uprav, ko je bilo veselje največje, priskaklja močno zasopljena, debela žaba ter sporoči kralju: „Tamkaj le na onem holmcu sem sedela skrita za staro votlo vrbo, kjer sem stražila, da se ne bi približal kak sovražnik, ki bi utegnil motiti našo zabavo. In ko tako sedim, zapazim pet možičkov, hitečih iz gozda. Ej tako so majhni kakor palčki! Hiteli so proti jezeru, in čimbolj so se bližali našemu domovanju, tembolj sem jih razločevala. Eden izmed njih je na podobo plemenitejši in premožnejši od družih. Videti je sicer še zelo mlad, vendar je lepe postave ter opravljen kakor kak princ. Na špičastem ušesu mu kaj pristojno visi krasna čepica s pahljajočimi pe-resi. Snežnobeli kožušček pokriva njegova pleča, vrat mu pa krasí bleščeča veržica, in v zlatem pasu tiči srebro-svitlo bodalce. Njegovi spremljevalci so videti pač starejši, pa vsi enako opravljeni v sivkasto obleko. Kakor njihov vodnik, imajo tudi oni svitle brčice, zadaj pa zakrivljene repke. Sedaj sede tamkaj ob bregu jezera ter vtikajo svoje gobčke v čisto vodo in ližejo-nebeško mokroto tako poželjivo, da kar srobota. Ker pijače še vedno ni-majo dovolj, se drznem vprašati Vaše veličanstvo, če je dovoljeno, da smejo-ti ptujci oskrunjevati meje našega kraljestva?“

Takoj pokliče kralj stotnika straže. Ko dospe predenj, mu veli z mo-gočnim glasom: „Zelenec, vzemi nemudoma deset najčvrstejših vojakov ter mi privedi ptujce! Ako so sovražniki, ravnaj ž njimi kot z ujetniki; če so

¹⁾ Kraljevo bivališče.

pa prijatelji, jih pa povabi v goste na naš dvor.“ Kakor pšica plane Zelenec z odbranimi vojaki na kraj, kjer so sedeli ptujci, da izvrši kraljevo povelje.

Predno so se ptujci še prav zavedeli, so bili že obkoljeni od Zelenčevih vojakov. Mali možički so se nemalo prestrašili, ko so začuli osorni glas žabjega stotnika, ki jih je tako iznenada nakvakal: „Stojte! Kdo tukaj?“

Oni v belem kožuščku se prvi zavé ter reče prav prijazno: „Ker nas je pa jela mučiti žeja, smo šli k temu lepemu jezeru, da si jo ugasimo. Sprejmite našo najtoplejšo zahvalo za dar ter povejte, s čim vam moremo služiti? Iz srca radi ustrezemo vaši zahtevi!“

Zelenec se začudi, ko sliši prijetno in gladko govorico plemenitega mladeniča. Zato odgovori s kar najvljudnejšim glasom: „Oprostite, milostljivi gospod! Mehurež, kralj vseh žab, ki ima tukaj svoj dvor, je zvedel za vašo navzočnost. V svoji milosti vpraša po vašem stanu in imenu, hkrati pa vas prijateljsko vabi, da pridete v goste na njegov dvor.“

„Ako je tako, kakor pravite“, odgovori mladenič, „prosim blagovolite sporočiti svojemu gospodu in kralju, da jaz — prvorojenec mišjega kralja — s hvaležnostjo sprejemam to povabilo.“ — — —

Zelenec osupne, ko začuje to novico. Ponižno se pokloni pred sinom mišjega kralja ter v zbežanosti zamrmra nekam nerazumno: „Kvak, kvak!“ Potem pa urno odpošlje vojaka h kralju s pokorno objavo, da bo princ mišjega kralja počastil s svojim posetom žabji dvor.

Ko Mehurež to zve, se takoj dvigne raz svoj sedež, opaše široki meč iz bičevja, si nadene krono, ogrne škrlatasti plašč ter gre s svojimi dvorjani pred zejena vrata, ki so bila postavljena ob robu brega, da dostojno vzprejme imenitnega gosta. Kmalu pride tudi mišji princ s svojimi spremlevalci, obdan od žabjih vojakov. Ko se približajo kralju, primejo z levicami svoje repke, kakor bi bili britki meči, z desnicami pa — priklanjajoč se — salutirajo kralju. Pa izpregovori mišji princ in reče tako: „Naj živi Njegovo veličanstvo, kralj Mehurež, na katerem sloni sreča vsega žabjega kraljestva, in koji se povsod in vedno naziva: modri in pravični!“ Ta laskavi pozdrav je bil žabjemu kralju tako všeč, da milostljivo poda princu roko, gostom pa odkaže sedeže ob svoji strani. Umevno je, da se je zbralo žabje ljudstvo od vseh strani ter je tako gromovito kvakalo in krakalo, da je obhajala goste pravcata zona in groza. Le princ je ostal hladnokrven in pogumen. Tedaj pa zapove Mehurež svojemu ljudstvu, naj utihne in miruje. Potem pa z vljudnimi besedami prosi princa, naj natančneje opiše svoj rod in svoje pokolenje. Pa se dvigne mišji princ raz svoj sedež ter jame pred zbrano množico pripovedovati takole: „Vaše veličanstvo je že doznalo, da sem kraljevega rodu. Moji pradedje so vladali mišje kraljestvo, odkar stoji svet. Sedaj sedi moj presvetli oče, kralj Mnogoglod — zvan tudi Slaninoliž — na prestolu. Glavno mesto naše države leži v sredini neizmernih gozdov ter se imenuje Mišjevina. Vendar pa menjavajo naši kralji svojo rezidenco po udobnosti in po potrebi. Tako ima moj milostljivi gospod oče sedaj svoj dvor v onem le gozdu, ki ga vidite od tu na vzhodu. Tam biva z mojo gospo materjo Sladkojedo, z mojimi brati in sestrami ter z

brezštevilnimi dvorjani. Moj ded, Mlekolizec, zvan Pravični, se je ovekovečil s tem, da je oprostil leva, ki se je ujel v mrežo. Kar se pa mene tiče, sem prvorojenec kralja Mnogogloda in dedič njegovega prestola. Imenujem se princ Drobotinojed ter sem dobival v svojem gradu najskrbnejšo vzgojo in oliko, da bom mogel nekoč vladati mišje ljudstvo, tako modro in previdno, kakor ga vlada sedaj moj gospod oče. Sicer sem majhne postave, toda srce imam veliko in dobro, plemenito in usmiljeno, hkrati pa tudi neustraheno. Krti, kače in martinčki mi ne morejo do živega; pognal pa sem v beg že tudi neštete množice kobilic, črvičkov iz hroščev. Toda, kakor ima vsaka stvar na svetu svoje sovražnike; da ne postane preponosna in prevzetna, imamo tudi me miši svoje preganjalce. Izmed teh imajo prvo mesto mačke, lisice, sove in drugi roparji, ki zasledijo in pohrustajo marsikatero miško. Toda nespodobno je, da bi Vaše veličanstvo dolgočasil s tožbami, zato prosim milostljivega oproščenja, ako sem že predolgo govoril.“

Nato povzame besedo Mehurež pa pravi: „Zares, moj princ, vi niste samo srčen, ampak tudi skromen vitez. Neizrekljivo me veseli, da sem se seznanil z vami, in to tembolj, ker sem iznenaden čul, da imate ve miši prav tiste sovražnike, kakor me žabe. Saj so baš roparske in vodne ptice, ki preže na nas, da nas nenadoma zalotijo na bregu jezera ter nas požro. Naj se še tako zvijamo in brcamo, ne izpuste nas iz svojih požrešnih kljunov, temveč nas odneso v sinje višave ter nas mečejo svojim otrokom v hrano. Kača preži na nas v bičevju, karp v vodi; ako pa kuno in podlasico mori glad, tedaj nas obišče z neblagim namenom. Tudi lisica Zvitorepka in maček Mijavkač nas ne zametata, ako nastane lakota. Čujte, še celo človek nas kar trumoma mori, samo da dobi naše krake, katere použiva kot sladčico na imenitnih pojedinah. Li poznaš mačko, li poznaš človeka?“ vpraša Mehurež princa.

Le-tá odvrne: „Mi gozdovniki pridemo le redkokdaj v dotiko s temi krutimi zločestniki; toda moja gospa mati, ki je bila za mladih let hišnica, mi je čestokrat pripovedovala o zvijači, s katero človek zasleduje sorodnike našega rodu. Mijavkača pa sem imel priliko spoznati še kot otrok, in ako se ne bi bal, da dolgočasim Vaše veličanstvo, premilostnega kralja, bi rad povedal, kako se je to zgodilo.“

Milostljivo odvrne kralj: „Izkažete mi le uslugo, moj princ. Ker nimam danes veselja obravnavati državnih potreb, zelo rad poslušam povesti, če tudi se mi strahu ježi koža.“

Drobotinojed pripoveduje: „Ko sem bil še otrok, je obiskala moja mati neko teto, ki je stanovala v mestu. Na moje vedne prošnje je vzela tudi mene s seboj. To je storila temrajši, ker je vedela, da je miš neokretna in zabita, če že v mladosti ni ogledala in prepotovala velikega kosa sveta.“ Tako nekako se je večkrat izrazila moja mati. Predno pa sva nastopila potovanje, mi je še parkrat zabičala, kako naj se varujem in ogibljem gostih sovražnikov. Mnogo mi je pripovedovala o zvijačah Mijavkača, ki se kakor mrtev vleže pred najskritejšo luknjico, pa le pazi in preži. „Le mirna bodi in brez skrbi, ljuba mamica!“ sem ji rekel, „gotovo bom prav previden.“

da se mi ne pripeti kaj žalega. Le vzemi me s seboj.“ Odideva po skrivnih potih proti mestu ter srečno dospeva do hiše, kjer je stanovala moja teta. Le-ta je naju vzprejela prav prijazno ter naju pogostila, kolikor je mogla. Medtem pa, ko sta si gospe pripovedovali raznoterosti iz življenja ter se pomenkovali o starih novicah; sem pregledaval jaz podzemeljske shrambe, v katerih je prebivala teta. Prišel sem do luknjice, odkoder je bil prekrasen razgled na dvorišče. Lep prizor! Nedaleč od mene je sedela čarobnolepa gospodična, krasnih svetlih oči. Ogrnjena je bila v snežno-bel kožušček, kojega si je jako ljubko gladila in snažila. Sodil sem, da bi utegnila biti kraljevska hči, in sem hotel hiteti k njej, da bi ji poljubil roko in skazal čast, kakršna se spodobi tako odlični gospodični. Pa ravno, ko sem hotel planiti iz skrivališča, oj groza! pristopica neka dvonožna stvar, ki je ponosnih korakov premerjala dvorišče, pri tem pa bliskovo se ozirala na vse strani, da sem se tresoč groze stisnil v kotiček svojega opazovališča. Gotovo je to Mijavkač, sem si mislil; kajti nihče drugi ne more imeti tako strašne in grozovite podobe. Imela je ta stvar koničast, zakrivljen kljun, vilicam podobne prste, raznobarven srpast rep, na glavi pa prekrasno krono. Pa začne brskati in kopati po tleh, da je frčal pesek in prah visoko v zrak. To bi bilo belo gospodično skoraj oslepilo in zadušilo, da ni zbežala proč. Potem se je pa ta nepridiprav zasukal naravnost proti meni, odprl na stežaj svoj kljun ter zakričal na vse svoje stegnjeno grlo: „Kri tudi ti!“ Hkrati pa se je s svojima rokama tako grozovito udaril ob stegna, da je strašno počilo, in sem jaz vsled tistega groma in ropota padel v nezavest. Ko sem se zavedel, sem zbežal, tresoč se na vsem telesu, k svoji materi in k teti. Tu sem natančno povedal in opisal vse, kar sem doživel ravnokar. Povedal sem tudi, da me je hotel Mijavkač kosmatega požreti. Toda moja mati je smehljaje rekla: „To pot te je pogled oslepil, ljubo dete! Žival, katero si opisal, ni bil Mijavkač, ampak hišni petelin, ki nobeni miški ne stori nič žalega. Res je, da brska po dvorišču, kjer išče zrnja ter poučuje kokoši, kako morajo polagati jajca v gnezda. Ona gospodična pa, ki se ti je zdela tako imenitna in lepa, ki se je tako ljubko gladila in snažila in kateri si se ti hotel pokloniti ter ji še celo roko poljubiti, ona gospodična je pravcati Mijavkač. Bodi vesel, da nisi prišel v njegove kremplje.“

Tiho in pazno so poslušale žabe to povest. Ko je princ končal, pravi kralj Mehurež: „Resnično, moj princ, vi ste že veliko izkusili in videli mnogo sveta. Lehko bi nam še povedali mnogo in marsikaj. Pojdite toraj v moj grad, ki je na oni strani tega jezera. Tamkaj vam hočem razkazati vso krasoto in veličastvo svojega kraljestva, ter vas obdarovati s častmi in dragocenostmi, kakor zaslužite in vam gre.“

Globoko se pokloni princ Drobinojed ter še reče: „Vaše veličanstvo, najmogočnejši gospod in kralj, kakor mi to visoko vabilo laska in ugaja, da, bolj, nego latvica najboljše sladke smetane, pomešane z drobtinami, vendar ga moram z žalostjo odkloniti in sicer zato, ker ne znam hoditi po vodi.“

„Ako imate srčnost, kakor ste se ravnokar izrazili“, reče Mehurež, „vsedite se na moj hrbet, in jaz vas ponesem brez nevarnosti v grad.“

Ker se princ ni hotel pokazati bojazljivca, odgovori: „Ako je to vaša resna želja in povelje, sem pripravljen, da ubogam.“

Mehurež skloni svoje truplo, in Drobtinojed mu skoči na hrbet, z obema rokama pa se ga oklene okoli vratu. Pravtako storé tudi princevi spremljeavci, ker so jim Zelenec in njegovi vojaki ponudili svoje hrbte kot sedeže. Ko so sedeli vsi v svojih sedlih, so nastopili veselega srca pot po jezeru. Ogromna množica žab pa jih je spremljevala med ropotom bobnov, vreščanjem piščalk in basov: „Kvak-kvak, kvaks-rrrak, kvak-kvak.“

Začetkoma to jezdarenje mišim ni prav posebno ugajalo. Groza jih je obhajala, ko so se njihove nožice pomakale v mrzlo vodo. Toda polagoma so se privadile in naposled jim je celo ugajalo to zibanje po vodnih valčkih.

Ko jo je Mehurež zavil proti dnu jezera, in je jela voda objemati mišje jezdece, tedaj so začeli grgrati in se daviti, hkrati pa milo klicati na pomaganje. Mehurež in njegovi vojaki so vzplavalali s svojimi vitezi zopet na površje, kjer so jih tolažili in jih osrčevali, kakor so vedeli in znali. V tem trenutku pa se priplazi iz skrivališča dolga vodna kača s široko-odprtim žrelom. Žabe, ne meneč se za obzire, katere so bile dolžne svojim gostom, so zamižale ter šinile kakor pšice na dno vode, samo da so si rešile življenje. Drobne miške pa, — oj oj! — kako so se prekopicavale po vodi! Pa vse zaman! Naj so se še tako trudile in capljale, niso si mogle rešiti življenja, žalostno so potonile, ker se nikdar niso učile plemenite umetnosti — plavanja. Še nekolikokrat so zdihnile, se stresle in se stegnile, potem pa mirno in tiho izginile v mrzlem grobu.

Iz zaklada naših pregovorov.

62. Na vsakem vrtu raste plevel.

Že v raju je Bog napovedal, da bode v kazen za greh zemlja rodila trnje in osat. S plevelom se imata boriti poljedelec in vrtnar; oba bi vedela pripovedovati, kako nadležno jima je to usiljivo rastlinje, kako použiva najboljšo prst in oblastno izpodriva drugo koristno zel. In to tožbo bi slišali po vsem svetu, po vseh deželah; ne našli bi niti enega vrta brez te nadloge.